

DUGA – PRIČA O JEDNAKOJ RAZLIČITOSTI

ODGOJ ZA RAZLIČITOST U DJEČJEM VRTIĆU

PRIRUČNIK ZA ODGOJITELJE
(VIDEO PRIČA ZA DJECU OD 3 DO 6 GODINA)

CENTAR ZA PROMICANJE TOLERANCIJE I OČUVANJE SJEĆANJA NA HOLOKAUST
www.centartolerancije.hr

ISBN 978-953-46717-1-9

IMPRESUM

Nakladnik: Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na holokaust,
Koste Vojnovića 15, Zagreb

Za nakladnika: Nataša Popović

Urednica: Sandra Prlenda

Autorice: dr.sc. Višnja Vekić-Kljaić, doc. i Nataša Popović

Recenzenti: dr.sc. Maja Brust Nemet, izv. prof. i dr.sc. Branimir Mendeš, doc.

Grafičko oblikovanje: Kristina Slunjski Rajak

Zagreb, rujan 2025.

ISBN: 978-953-46717-0-2 (meki uvez)

ISBN: 978-953-46717-1-9 (PDF)

Objavljivanje priručnika financijski je omogućio
Gradski ured za kulturu i civilno društvo Grada Zagreba.

GRAD
ZAGREB

POVEZNICA NA VIDEO PRIČU:

<https://www.youtube.com/watch?v=hEXH-G2YG0I>

VIŠNJA VEKIĆ-KLJAIĆ
NATAŠA POPOVIĆ

DUGA – PRIČA O JEDNAKOJ RAZLIČITOSTI

ODGOJ ZA RAZLIČITOST U DJEČJEM VRTIĆU
– PRIRUČNIK ZA ODGOJITELJE

Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na holokaust
Zagreb, 2025.

SADRŽAJ:

UVOD	5
1. RAZLIČITOSTI U KURIKULUMU RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	
1.1. Različitost u pedagoškom smislu	6
1.2. Različitost u Nacionalnom kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Republike Hrvatske	7
1.3. Integracija različitosti u svakodnevnu odgojno-obrazovnu praksu	7
1.4. Kompetencije odgojitelja za integraciju različitosti	9
2. AKTIVNOSTI ZA POTICANJE PRIHVAĆANJA I UVAŽAVANJA RAZLIČITOSTI U DJEČJEM VRTIĆU	
2.1. Video priča „DUGA“	10
2.2. Boja koja me predstavlja	12
2.3. Boje razgovaraju o osjećajima	14
2.4. Pjesme boja	16
2.5. Potraži svoju boju	18
2.6. Dodatne igre s karticama	20
3. PRAĆENJE I EVALUACIJA	22
ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	23
POPIS LITERATURE	25

UVOD

U suvremenom društvu obilježenom procesima globalizacije, digitalne povezanosti i sve većih migracijskih kretanja, različitost postaje jedno od temeljnih obilježja zajedničkog života. Djeca od najranije dobi odrastaju u multikulturnim, višejezičnim i raznolikim društvenim kontekstima, što zahtijeva sustavno prepoznavanje i uvažavanje njihovih identiteta, iskustava i potreba u svim razinama odgojno-obrazovnog sustava. U tom kontekstu, roditelji, a nakon njih odgojitelji, postaju polazišta za izgradnju društva koje počiva na načelima poštovanja, tolerancije, socijalne pravde i demokracije. Podržavanje i afirmacija različitosti u kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja više nije pitanje izbora, već nužnost kvalitetne i odgovorne pedagoške prakse.

U znanstvenoj literaturi različitost se sagledava kroz različite teorijske i pedagoške pristupe, od interkulturnog i inkluzivnog odgoja, preko građanskog i etičkog odgoja, do koncepata odgoja za ljudska prava i demokratskih vrijednosti. Autori poput Jamesa Banksa (2012, 2015), Louise Derman-Sparks i Julie Olsen Edwards (2010) te Petera Mossa (2011) ističu važnost razvoja kurikuluma koji ne samo da uključuje sve sudionike, već potiče kritičko promišljanje, osnažuje marginalizirane glasove i aktivno gradi pravednije društvo. Michael Fullan (2007) i Gunilla Dahlberg i sur. (2013) također naglašavaju važnost profesionalnog djelovanja i etičke odgovornosti odgojitelja u stvaranju inkluzivnog i demokratskog okruženja. U europskom kontekstu, Michel Vandenbroeck u suradnji s Mathiasom Urbanom i drugim autorima (2012) posebno naglašavaju kompetencije stručnjaka kao temeljne za poticanje raznolikosti u praksi. Linda Mitchell (2009) bavi se demokratskim kurikulumom u ranom odgoju u Novom Zelandu. Carolyn Pope Edwards (2011) piše o Reggio Emilia pristupu i uključivanju dječjih perspektiva, a Loris Malaguzzi (1994), utemeljitelj Reggio Emilia pristupa, naglašava vrijednost različitosti, dijaloga i zajedništva.

Ovaj priručnik usmjeren je na promišljanje kako se različitost može razvijati i njegovati u kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U prvom dijelu razmatra se teorijsko-pedagoški okvir različitosti i povezanost s kurikulumom. U nastavku se prikazuju ključne kompetencije odgojitelja za podršku različitosti te primjeri aktivnosti za poticanje i uvažavanje različitosti u kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

1. RAZLIČITOSTI U KURIKULUMU RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

1.1. Različitost u pedagoškom smislu

U pedagoškom smislu, različitost prožima sva područja odgojno-obrazovnog rada u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Ona nije zasebno područje, već sastavni dio svih područja kurikuluma, od vrijednosnih temelja do organizacije prostora, sadržaja i odnosa među djecom i odraslima. U suvremenim pristupima kurikulumu, različitost se promatra kroz prizmu **interkulturnog, inkluzivnog i građanskog odgoja**, ali i kroz svakodnevnu praksu koja odražava demokratske vrijednosti, poštovanje prava djeteta i pedagoški pluralizam (Miljak, 2009; OECD, 2012).

U **interkulturnom odgoju**, različitost se odnosi na prihvaćanje, razumijevanje i uključivanje djece različitih kultura, jezika, etničkih pripadnosti i tradicija. Cilj je razvijanje otvorenosti i osjetljivosti prema drugima, kao i njegovanje identiteta svakog djeteta. Riječ je o shvaćanju različitosti kao **kulturne, jezične i etničke raznolikosti**, koju treba uvažavati i od koje sva djeca mogu učiti (Banks, 2015; Derman-Sparks i Edwards, 2010).

U području **građanskog i etičkog odgoja**, koji uključuju i odgoj za ljudska prava, demokraciju i održivo društvo, naglasak je na razvoju vrijednosti poput **tolerancije, solidarnosti, ravnopravnosti i poštivanja prava svakog pojedinca**. Djeca se kroz svakodnevne interakcije, demokratsko sudjelovanje i uključivanje u donošenje odluka uče poštivanju razlika i prihvaćanju pluralnosti u društvu (UNICEF, 2007).

Inkluzivni odgoj i obrazovanje temelje se na uvjerenju da svako dijete ima pravo na sudjelovanje u zajednici bez obzira na svoje razvojne osobitosti, sposobnosti ili teškoće. U tom kontekstu, različitost se promatra i kroz **razlike u sposobnostima i razvojnim potrebama**, s naglaskom na prilagodbu kurikuluma, individualizaciji pristupa i osiguravanju podrške kako bi se omogućio jednak pristup odgojno-obrazovnim iskustvima za svu djecu, uključujući djecu s teškoćama i darovitu djecu (Booth i Ainscow, 2011; Fatović, 2016).

Osim toga, različitost se očituje i u **obiteljskim strukturama, vrijednosnim sustavima, rodnim identitetima te socio-ekonomskim i religijskim kontekstima**, što dodatno naglašava potrebu za otvorenim, refleksivnim i osjetljivim kurikulumom koji afirmira sve oblike identiteta i pripadnosti. Kurikulum koji uvažava različitost gradi **inkluzivno, demokratsko i pravedno društvo već od najranije dobi** (Moss, 2007; MacNaughton, 2006).

Konačno, podržavanje različitosti u dječjem vrtiću ne svodi se samo na pojedinačne aktivnosti, već podrazumijeva stvaranje **kulture uvažavanja, poštovanja i zajedništva**, koja se gradi kroz odnose, jezik, materijale, prostore koje odgojitelji oblikuju i poruke koje svakodnevno šalju djeci (Miljak, 2009; Derman-Sparks i Olsen Edwards, 2010).

1.2. Različitost u Nacionalnom kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Različitost se u Nacionalnom kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2015) može povezati s **vrijednostima** koje su izvedene iz humanističkog naslijeđa društva, a predstavljaju smjer za ostvarivanje odgojno-obrazovnih **ciljeva**. One usmjeravaju odgojno-obrazovno djelovanje k individualnoj i društvenoj **dobrobiti**. Izdvajaju se **humanizam i tolerancija** koje kao temeljne vrijednosti podrazumijevaju prihvatanje i poštovanje svakog živog bića kao i njegovog dostojanstva. Ostvaruju se razvojem senzibiliteta djeteta za potrebe drugih, prihvatanje drugih i shvaćanja važnosti međusobne povezanosti s drugima, jer su u suvremeni životni kontekst uključeni ljudi različitih kultura te rodnih, rasnih, etničkih, vjerskih, nacionalnih razlika i različitih socijalnih statusa. Zato se odgojno-obrazovni proces u dječjem vrtiću treba usmjeriti na poštovanje i prihvatanje različitosti djece. **Identitet** kao vrijednost podrazumijeva odstupanje od stereotipa i predrasuda te prihvatanje individualnih posebnosti svakog djeteta. **Odgovornost** se u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju promiče slobodom izbora aktivnosti, sadržaja, partnera za aktivnosti, prostora, načina oblikovanja aktivnosti. Djecu se potiče da uče preuzimati odgovornost za svoje izbore, što uključuje poticanje na samoprocjenu vlastitog djelovanja, mišljenja, učenja te komunikacije s drugima. Tako se potiče i ostvaruje odgojno-obrazovni proces usmjeren razvoju samostalnog mišljenja, odlučivanja i djelovanja djeteta, odnosno **autonomija** djeteta kao još jedna vrijednost u kurikulumu.

Ciljevi Nacionalnog kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2015) usmjereni su osiguravanju dobrobiti za dijete, osobne, emocionalne, tjelesne, obrazovne i socijalne. Osobna, emocionalna i tjelesna **dobrobit** uključuju, između ostalog, uživanje u različitim interakcijama i aktivnostima, otvorenost djeteta prema novim iskustvima i svijetu koji ga okružuje, samopoštovanje i samosvijest djeteta, razvoj osobnog i socijalnog identiteta, razvoj samostalnosti mišljenja i djelovanja, inicijativnost, inovativnost i ostale osobitosti. **Obrazovna** dobrobit uključuje radoznalost djeteta, otkrivanje radosti učenja, zastupanje svojih ideja i načina mišljenja, zaokupljenost učenjem. **Socijalna** dobrobit uključuje razumijevanje i prihvatanje drugih i njihovih različitosti proizašlih iz vjerskih, rasnih, nacionalnih, kulturnih i ostalih razlika, usklađenost s normama i obrascima ponašanja, razvijanje kvalitetnih odnosa s drugom djecom i odraslima, rješavanje konflikata, etičnost, solidarnost, toleranciju, osjećaj pripadanja i prihvatanja i odgovorno ponašanje djeteta prema sebi i drugima.

Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolskog odgoj i obrazovanja (2015) potiče se cjeloviti razvoj i učenje svakog djeteta te razvoj osnovnih kompetencija: komunikacije na materinskom jeziku, na stranim jezicima, matematičke kompetencije i osnovne kompetencije u prirodoslovlju, digitalne kompetencije, kompetencije učiti kako učiti, socijalne i građanske kompetencije, inicijativnosti i poduzetnosti te kulturne svijesti i izražavanja. Izdvaja se socijalna i građanska kompetencija koja naglašava poticanje djeteta na odgovorno ponašanje, pozitivan i tolerantan odnos prema drugima, međuljudsku i međukulturnu suradnju, uzajamno pomaganje, **prihvatanje različitosti** i poštovanje drugih u demokratskoj zajednici dječjeg vrtića.

1.3. Integracija različitosti u svakodnevnu odgojno-obrazovnu praksu

Integracija različitosti u svakodnevnu odgojno-obrazovnu praksu nužna je za izgradnju inkluzivnog, demokratskog i humanistički usmjerenog dječjeg vrtića. Riječ je o procesu koji nadilazi formalno planiranje i uključuje svakodnevno oblikovanje **prostorno-materijalnog okruženja, odnosa, komunikacije i različitih aktivnosti** na način koji prepoznaje, uvažava i afirmira sve oblike različitosti među djecom, obiteljima i odgojno-obrazovnim djelatnicima (Derman-Sparks i Edwards, 2010). U tom kontekstu, različitost ne obuhvaća samo vidljive razlike, poput kulture, jezika, sposobnosti ili spola, već i one manje očite, kao što su različiti stilovi učenja, obiteljske vrijednosti, temperament ili iskustva djeteta. Integracija različitosti u pedagoškoj praksi znači **aktivno oblikovanje kurikuluma** u skladu s konkretnim potrebama, interesima i

identitetima svakog djeteta, čime se potiče njihovo **aktivno sudjelovanje i osjećaj pripadnosti** zajednici i dječjem vrtiću (Booth i Ainscow, 2011). U svakodnevici dječjeg vrtića to se može očitovati kroz:

- raznovrsne materijale i knjige koje prikazuju ljude različitih kultura, sposobnosti i obiteljskih struktura,
- jezičnu inkluziju djece koja govore manjinske jezike kroz dvojezične resurse, znakove i komunikaciju s obiteljima,
- osjetljivost na različite stilove igre, učenja i izražavanja,
- demokratske odnose u kojima se glas djeteta uvažava i ima utjecaj na oblikovanje svakodnevnih aktivnosti,
- otvorenu komunikaciju s roditeljima i skrbnicima, koja uključuje različite oblike obiteljskih iskustava bez stereotipa i predrasuda.

Integracija različitosti nije jednokratna aktivnost, već trajna i sustavna pedagoška praksa koja se očituje u svakom području svakodnevice vrtića i zahtijeva suradnju cijele zajednice, djece, roditelja i odgojitelja. Tablica 1. prikazuje povezanost različitih područja odgoja s oblicima različitosti i pedagoškim pristupima u kontekstu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Tablica 1. Povezanost različitih područja odgoja s oblicima različitosti i pedagoškim pristupima u kontekstu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

PODRUČJA ODGOJA	OBLICI RAZLIČITOSTI	PEDAGOŠKI PRISTUPI I CILJEVI
Interkulturni odgoj	Kulturna, jezična, etnička, nacionalna pripadnost	Prihvatanje i razumijevanje drugih kultura, njegovanje identiteta, razvoj interkulture kompetencije
Inkluzivni odgoj i obrazovanje	Razlike u sposobnostima, djeca s teškoćama i darovita djeca	Individualizacija, prilagodba pristupa, osiguranje podrške i jednakih prilika za učenje
Građanski i etički odgoj	Rodna raznolikost, socijalna i ekonomska različitost, religijska i svjetonazorska razlika	Razvoj poštovanja, tolerancije, solidarnosti, osnaživanje djece za demokratsko sudjelovanje i razumijevanje prava
Socio-emocionalni razvoj	Razlike u temperamentima, osobnostima, komunikacijskim stilovima	Razvoj empatije, pozitivnih odnosa, samopouzdanja i emocionalne pismenosti
Obiteljski i društveni kontekst	Različiti obiteljski oblici (jednoroditeljske, istospolne, udomiteljske itd.) i kulture obitelji	Poštivanje različitih obiteljskih struktura i kultura, njegovanje osjećaja pripadnosti i zajedništva
Organizacija prostora i materijala	Kultura vidljivosti različitosti	Uključivanje multikulturalnih materijala, knjiga, jezika i simbola u prostor i svakodnevne aktivnosti
Jezik i komunikacija	Višekulturni i višejezični izrazi, neverbalna komunikacija	Podrška dvojezičnim i višejezičnim govornicima, osiguravanje dostupne i razumljive komunikacije za svu djecu

1.4. Kompetencije odgojitelja za integraciju različitosti

U suvremenom kurikulumu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, uloga odgojitelja znatno nadilazi tradicionalno razumijevanje poučavatelja. Odgojitelj, između ostalog, ima važnu ulogu u stvaranju inkluzivne pedagoške prakse, koja prepoznaje i afirmira različitosti djece i njihovih obitelji (Urban, 2009). Integracija različitosti u svakodnevni život dječjeg vrtića zahtijeva specifične profesionalne kompetencije, koje obuhvaćaju znanja, vještine, stavove i vrijednosti.

Interkulturalna i socijalna kompetencija

Odgojitelji trebaju razumjeti kulturne, jezične i društvene razlike te razviti sposobnost kritičke refleksije vlastitih stavova i potencijalnih predrasuda. Nužno je posjedovati osjetljivost za različite oblike identiteta i pripadnosti te ih aktivno uključivati u svakodnevnu praksu (Banks, 2012; Derman-Sparks i Edwards, 2010).

Komunikacijske kompetencije

Kompetentan odgojitelj razvija inkluzivne komunikacijske strategije, osobito u radu s djecom i roditeljima koji govore različite jezike ili dolaze iz marginaliziranih skupina. To uključuje korištenje neverbalne komunikacije, vizualnih pomagala i dvojezičnih materijala (OECD, 2021).

Pedagoška refleksivnost i prilagodljivost

Refleksivna praksa omogućuje odgojiteljima prepoznavanje prepreka uključivanju i jednakosti te prilagodbu prostora, aktivnosti i interakcija na način koji podržava sve sudionike. Važno je razvijati kurikulum kao otvoreni, fleksibilni okvir, usmjeren na dijete (Miljak, 2009).

Etika i vrijednosna orijentacija

Kompetencije uključuju predanost ljudskim pravima, socijalnoj pravdi, demokraciji i jednakosti. Odgojitelj treba biti zagovaratelj djetetovih prava i aktivni sudionik u stvaranju pravednijeg društva (Moss, 2011).

Suradnička kompetencija

Suradnja s roditeljima, kolegama i lokalnom zajednicom ključna je za osiguravanje širokog spektra perspektiva i podrške u radu s različitim skupinama djece. Odgojitelji trebaju znati graditi partnerske odnose temeljene na međusobnom poštovanju i povjerenju (Urban i sur., 2012).

Razvijanje navedenih kompetencija podrazumijeva cjeloživotno učenje i kontinuirani profesionalni razvoj odgojitelja, institucionalnu podršku i sustavno uključivanje tema različitosti u inicijalno obrazovanje i stručno usavršavanje odgojitelja.

2. AKTIVNOSTI ZA POTICANJE PRIHVAĆANJA I UVAŽAVANJA RAZLIČITOSTI U DJEČJEM VRTIĆU

2.1. VIDEO PRIČA „DUGA“

Zašto koristiti video priču u odgojno-obrazovnom radu ?

Prema preporukama Hrvatskog audiovizualnog centra (HAVC), razvoj filmske i medijske pismenosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju od posebne je važnosti jer omogućuje djeci da kroz strukturirano gledanje i razgovor o audiovizualnim sadržajima razvijaju kritičko mišljenje, emocionalnu pismenost, vizualnu percepciju te kreativno izražavanje. Video sadržaji koji su pažljivo odabrani i kontekstualizirani unutar odgojno-obrazovnog rada mogu pridonijeti i razvoju komunikacijskih vještina te razumijevanju narativa i simbolike u medijima.

Korištenje video priča u radu s djecom rane i predškolske dobi omogućuje stvaranje snažnih vizualnih i emocionalnih doživljaja koji pomažu djeci u razumijevanju apstraktnih pojmova poput zajedništva, prihvaćanja i različitosti. Video priča potiče višestruke stilove učenja, socijalnu osjetljivosti i empatiju te doprinosi razvoju pažnje, jezika i sposobnosti interpretacije sadržaja.

Priča “Duga” osmišljena je s ciljem da se djeci kroz simboliku boja približi ideja o vrijednosti svakog pojedinca, važnosti suradnje i ljepoti različitosti. U radu s djecom video priča olakšava pokretanje dijaloga, stvaranje zajedničkog emocionalnog i socijalnog konteksta i omogućuje djeci da prepoznaju vlastita iskustva u sadržaju priče.

Potreban materijal: priča (You Tube), digitalni uređaj za gledanje priče

Opis priče:

Video priča „Duga“ prikazuje simboličku situaciju u kojoj se boje međusobno nadmeću kako bi dokazale vlastitu važnost. Kroz naraciju dolazi do spoznaje da svaka boja ima svoju ljepotu, ali tek u zajedništvu nastaje čudesna pojava – duga. Poruka ove priče usmjerena je na razvijanje svijesti o jednakosti u različitosti, prihvaćanju i važnosti zajedništva.

Upute za odgojitelje:

Video priča DUGA nudi brojne razvojne koristi za djecu jer kroz simboličku i emocionalno snažnu priču potiče njihovo razmišljanje, emocionalnu refleksiju, verbalno izražavanje i kreativno stvaranje. Pripremite prostor za gledanje (jastuci, stolice u polukrugu), priču i digitalni uređaj za gledanje videa (računalo, LCD projektor, laptop, tablet, mobitel).

Preporučljivo je djeci reći kako se priča zove.

Prije gledanja možete djeci postaviti pitanje: „Što mislite, o čemu bi ova priča mogla biti?“

Nakon gledanja, možete voditi razgovor u krugu. Pitanja prilagodite dobi djece.

Moguća pitanja nakon priče:

- Kako ste se osjećali dok ste gledali video priču Duga?
- Koje boje su se pojavile u priči?
- Kako su se boje ponašale na početku priče?
- Što se dogodilo kad su se pomirile?
- Što sve možemo napraviti kad se udružimo?

Dobrobiti za dijete:

Spoznajni razvoj

- **Razlikovanje i imenovanje boja** – dijete usvaja ili učvršćuje znanja o osnovnim bojama kroz vizualni podražaj.
- **Razumijevanje uzročno-posljedičnih odnosa** – dijete povezuje ponašanje (nadmetanje boja) s posljedicom (nestanak sklada) i rješenjem (pomirenje donosi dugu).
- **Razvoj logičkog i simboličkog mišljenja** – kroz simboliku boja i duge razvija se sposobnost apstraktnog i metaforičkog zaključivanja.
- **Povezivanje sadržaja s vlastitim iskustvima** – dijete povezuje ponašanje boja s ponašanjima iz svakodnevnog života (npr. svađa – pomirenje).

Socio-emocionalni razvoj

- **Razvijanje empatije i suosjećanja** – dijete uči kako se pojedine boje (likovi) osjećaju i identificira se s njima.
- **Razumijevanje važnosti suradnje i zajedništva** – jača se svijest da se lijepi i veliki rezultati postižu kada radimo zajedno.
- **Prihvatanje različitosti** – poruka priče potiče razumijevanje da svatko ima vrijednost i da različitosti obogaćuju skupinu.
- **Emocionalna refleksija** – kroz razgovor dijete prepoznaje i izražava svoje osjećaje vezane uz nadmetanje, pomirenje, prihvatanje.

Razvoj govora i izražavanja

- **Poticanje verbalnog izražavanja** – dijete odgovara na pitanja, izražava mišljenja i osjećaje vezane uz sadržaj.
- **Obogaćivanje rječnika** – korištenje novih pojmova vezanih uz emocije, suradnju, boje i odnose.
- **Vježbanje govora u skupini** – dijete aktivno sluša, čeka red za govor, komentira tuđe odgovore, razvija dijalog i komunikaciju.
- **Osnaživanje izražavanja stavova i mišljenja** – dijete se ohrabruje da izrazi vlastito viđenje priče i njezine poruke.

Izražavanje i stvaranje

- **Poticanje simboličkog izražavanja kroz likovno stvaranje** – nakon priče djeca mogu crtati ili slikati dugu, svoje omiljene boje ili osjećaje koje su doživjela.
- **Razvoj mašte i kreativnosti** – simbolika boja potiče djetetovo povezivanje apstraktnih pojmova s vizualnim izražavanjem.
- **Grupno stvaranje kao nastavak priče** – djeca mogu izraditi zajednički likovni rad koji simbolizira njihovu „dugu zajedništva“, čime se dodatno potiče timski duh i stvaralaštvo. Rad u paru, svako dijete izabere svog para i crtaju svoju dugu sličnosti ili razlika. Djecu se može potaknuti na razgovor o međusobnim sličnostima i različitostima.
- **Istraživačko izražavanje** – djeca mogu kombinirati različite tehnike i medije (tempere, kolaž, papir u boji), čime se razvija senzibilitet za boje, oblike i kompoziciju.

2.2. BOJA KOJA ME PREDSTAVLJA

Potreban materijal: kartice u boji (*Prilog 1. – izrezati i plastificirati*)

Opis aktivnosti: djeca biraju jednu od ponuđenih kartica u boji. Odgojitelj im može postaviti pitanja:

Koju si boju izabrao/la?

Zašto baš tu boju?

Gdje sve ima te boje, što je takve boje (npr. crveno je srce, žuto je sunce) ?

Što je sve crveno?

Koliko crvenih pojava ili predmeta poznaješ?

Drugi dio aktivnosti može se usmjeriti na likovno izražavanje djece – slikanje ponuđenim bojama na jednom zajedničkom papiru (plakatu) ili individualna aktivnost.

Upute za odgojitelje:

Aktivnost pridonosi cjelovitom razvoju djeteta jer potiče osobno izražavanje, simboličko mišljenje, verbalnu komunikaciju te kreativno i emocionalno istraživanje identiteta. Organizira se sa skupinom djece (koliko imate kartica u boji). Svakom djetetu omogućiti se da govori o svom izboru boje. Odgojitelj treba pripremiti dovoljno likovnog materijala za slikanje (boje, papir, kistove). Aktivnost se može predložiti i roditeljima da je provedu s djecom u obiteljskom okruženju (Koja boja prevladava u vašem domu? Gdje ima te boje? Što je sve u domu crveno? i sl.).

Dobrobiti za dijete:

Spoznajni razvoj

- **Razlikovanje i imenovanje boja** – dijete razvija vizualnu percepciju i sposobnost klasifikacije.
- **Povezivanje boja s predmetima i pojavama** – razvija se asocijativno i simboličko mišljenje (npr. „žuto kao sunce“).
- **Razvoj mišljenja i pamćenja** – poticanje na navođenje više primjera boja iz svakodnevnog života vježba koncentraciju, pažnju i sjećanje.
- **Razumijevanje uzročno-posljedičnih veza** – odgovaranjem na pitanje *zašto si izabrao baš tu boju*, dijete povezuje emocije, sjećanja i osobne preferencije s vanjskim podražajima.

Socio-emocionalni razvoj

- **Razvoj samopouzdanja i identiteta** – izbor boje kao osobnog simbola osnažuje djetetovu individualnost i osjećaj sebe.
- **Prihvatanje različitosti** – djeca uče da je u redu imati različite preferencije, što potiče toleranciju i poštovanje drugih.
- **Svijest o sebi** – dijete kroz simbol (boju) izražava tko je i kako se osjeća.
- **Jačanje emocionalne sigurnosti** – dijete se osjeća viđeno i prihvaćeno dok iznosi vlastiti izbor i razloge.

Razvoj govora i izražavanja

- **Verbalno izražavanje mišljenja i emocija** – dijete vježba izražavanje svojih stavova, osjećaja i misli.
- **Proširenje rječnika** – upoznaje se s pojmovima povezanim s bojama, predmetima i emocijama i koristi ih.
- **Razvoj vještina slušanja i govorenja u skupini** – dijete čuje mišljenja vršnjaka, uspoređuje i verbalizira vlastita iskustva.
- **Poticanje deskriptivnog jezika** – odgovori potiču upotrebu pridjeva, imenica i glagola u funkciji opisa (npr. „crveno je kao jagoda“).

Izražavanje i stvaranje

- **Poticanje likovnog izražavanja** – korištenje boja u individualnom ili zajedničkom radu potiče maštu i kreativnost.
- **Simboličko izražavanje emocija i identiteta** – dijete koristi boju kao simbol osobnosti, što je temelj umjetničkog izražavanja.
- **Razvoj motoričkih vještina** – kroz slikanje se razvijaju fina motorika, koordinacija oko-ruka i preciznost.
- **Sudjelovanje u zajedničkom stvaranju** – ako se radi zajednički plakat, potiče se timski duh i osjećaj pripadnosti grupi.

2.3. BOJE RAZGOVARAJU O OSJEĆAJIMA

Potreban materijal: kartice u boji, kartice s osjećajima (*Prilog 2. – izrezati i plastificirati*)

Opis aktivnosti: Djeca biraju kartice u boji. Odgojitelj im postavlja pitanja i koristi kartice s osjećajima.

Koju boju si izabrao/la?

Voliš li tu boju? Zašto?

Koju boju ne voliš? Zašto?

Koja boja je za tebe ljubav? Kako se osjećaš kad voliš ili tebe netko voli?

Koja boja je strah? Kako se osjećaš kad te je strah? Čega se bojiš? Od koga tražiš pomoć?

Koja boja je tuga? Kako se osjećaš kad si tužan/na? Zbog čega si tužan/na? Od koga tražiš pomoć?

Koja boja je za tebe sreća? Kada si sretan/na?

Koja boja je za tebe ljutnja? Kada si ljut/a? Kako se odljutiš? Tko ti može pomoći?

Upute za odgojitelje:

Ova aktivnost donosi višestruke koristi za cjelokupni razvoj djeteta, jer se temelji na integriranom pristupu učenju, gdje se boje koriste kao simbolički medij za izražavanje emocija, a razgovor potiče refleksiju, komunikaciju i socijalnu interakciju. Odgojitelji trebaju pripremiti obje vrste kartica, s bojama i s osjećajima. Aktivnost se provodi s manjom skupinom djece. Aktivnost se može predložiti i roditeljima da provedu s djecom u obiteljskom okruženju s istim pitanjima.

Dobrobiti za dijete:

Spoznajni razvoj

- **Kategorizacija i povezivanje simbola** – povezivanje boja s emocijama potiče razvoj apstraktnog mišljenja i simboličkog povezivanja.
- **Razlikovanje i imenovanje boja** – vježbanje vizualne percepcije i jezične artikulacije kroz imenovanje boja.
- **Razvoj uzročno-posljedičnog mišljenja** – djeca promišljaju zašto nešto osjećaju, što ih čini sretnima ili tužnima, što ih ljuti ili umiruje.
- **Samorefleksija i metakognicija** – djeca uče razmišljati o vlastitim emocionalnim stanjima, što doprinosi oblikovanju emocionalne svijesti.

Socio-emocionalni razvoj

- **Razvijanje emocionalne pismenosti** – djeca uče prepoznati, imenovati i opisati vlastite i tuđe emocije.
- **Osnaživanje izražavanja emocija na prihvatljiv način** – pruža siguran kontekst za verbalizaciju emocija poput ljutnje, straha ili tuge.
- **Razvoj empatije i međusobnog razumijevanja** – djeca slušaju osjećaje drugih, identificiraju se s njima i uče kako se ponašati suosjećajno.
- **Povećanje osjećaja sigurnosti i pripadnosti** – grupna aktivnost u malom krugu s odgojiteljem stvara emocionalno sigurnu atmosferu.

Govorno-jezični razvoj, izražavanje i stvaralaštvo

- **Obogaćivanje rječnika** – djeca proširuju jezik emocionalnog izražavanja (npr. sretno, tužno, ljuto, uplašeno).
- **Razvoj komunikacijskih vještina** – djeca aktivno slušaju, odgovaraju na pitanja, izražavaju mišljenje i sudjeluju u dijalogu.
- **Poticanje mašte i simboličkog izražavanja** – dodjeljivanje boja emocijama potiče stvaralaštvo i kreativno mišljenje.
- **Osnaživanje izražavanja osobnog identiteta** – djeca izražavaju što vole, čega se boje, što im je važno i kako doživljavaju svijet.

2.4. PJESME BOJA

CRVENA PJESMA

Crvena je boja,
jabuka i ruža.

Srce kada jako voli,
crvena mu boja godi.

Crveno je sunce
kad zalazi za brijeg.

Boja to je puna žara,
topla, živa i prava!

ŽUTA PJESMA

Žuta kao sunčev sjaj,
pozdravlja nas svaki dan.
U njoj pčelica veselo zuji,
a maslačak na vjetru se njiše.

Limun žuti, malo kiselkast,
banana slatka – pravi je spas!
Žuta je boja smijeha i sreće,
gdje je ona – toplina teče.

Kad poželiš radost i smijeh,
potraži žuto.
Jer žuta je boja svjetla i dana,
zrači toplinom sa svih strana!

ZELENA PJESMA

Zelena je trava, šuma, list,
zelena je žaba što skače.

Zeleno je polje, zelen je dan,
kad priroda šapće: "Dođi k meni
van!"

Tu su stabla, grm i duga,
zelenilo briše svaki trag od tuge.

Boja mira, svježeg zraka,
šapće tiho iz oblaka:
„Diši duboko, igray se s nama –
priroda voli kad si s njom sam
ili sama.“

PLAVA PJESMA

Plava je boja neba i sna,
ona te vodi gdje mašta zna.
Plavo je more, duboko, daleko,
u njemu pliva ribica jato!

Plava je kiša što tiho pada,
plavo je nebo kad sunce sja.

Kad vidiš plavo – pomisli:
ta boja donosi tišinu i mir.
U plavom svijetu sve nježno
sjaji,
kao da snivaš s glavom u raju.

NARANČASTA PJESMA

Narančasta boja vrišti

„Dođi, igray se, nemoj stati!“
Boja je to sunca kad zalazi,

I bundeve kad dolazi.

Boja je to mandarine i naranče,
voća ukusnog i slasnog.

Naranča i jesenje lišće oboji,
zimu najavi.

LJUBIČASTA PJESMA

Ljubičasta je boja snova,
tiha, tajna, kao sova.

U ljubičastoj ljubičica spava,
i jorgovanu se ljubičasti glava.

Šljive zrele i grožđe
u jesen su ljubičasti.

To je boja mira i tišine,
tihe večeri nakon sunčanog
dana.

Ljubičasta je boja mašte, bajke i
tišine, ona pleše u tvoje ime!

Opis aktivnosti:

Djeci se pročita pjesma, a zatim se razgovara o toj boji (što ih podsjeća na nju, gdje je vide u svakodnevnom životu). Djeca mogu zajedno s odgojiteljem pripremiti kratku dramatizaciju (pokreti, ton glasa, rekviziti u boji). Nakon čitanja pjesme, djeca mogu crtati ili slikati ono što im je pjesma „ispričala“ (npr. crveno srce, plavo more, zelenu travu). Odgojitelj pokaže karticu u boji, a djeca navode riječi ili pojmove koji im padaju na pamet. Zatim se njihovi odgovori uspoređuju s riječima iz pjesme. Djeca mogu uz pjesmu smišljati melodiju ili ritam (pljeskanje, instrumenti). Pjesme se mogu pjevati kao brojalice ili uz glazbenu podlogu. Potaknuti pjesmama, djeca mogu osmišljavati vlastite stihove o bojama i stvarati pjesmu.

Potreban materijal: pjesme iz priručnika, scenske lutke, likovni materijali (papir, boje), kartice u boji.

Upute za odgojitelje:

Nakon čitanja pjesama o bojama, omogućite djeci različite oblike izražavanja i kreativnog odgovora. Odaberite ili kombinirajte aktivnosti u skladu s interesima i razvojnim osobitostima djece. Potaknite ih na razgovor o bojama iz pjesme, gdje ih susreću, što im znače i kako ih doživljavaju. Naglasak stavite na izražavanje doživljaja, poticanje govora, suradnju i uživanje u jeziku i ritmu pjesme. Aktivnosti provodite u malim skupinama ili u krugu, u sigurnom i poticajnom okruženju. Aktivnost se može predložiti i roditeljima da provedu s djecom u obiteljskom okruženju ako s njima podijelite pjesme.

Dobrobiti za dijete:

Spoznajni razvoj

- **Prepoznavanje, imenovanje i razlikovanje** boja.
- **Razvoj sposobnosti zapažanja i povezivanja** boja s predmetima iz svakodnevnog života.
- Razvijanje **asocijativnog mišljenja** kroz igru asocijacija na boje.
- **Učenje putem simbolike** – razumijevanje apstraktnih pojmova kroz konkretne izraze (npr. "crvena = ljubav").

Socio-emocionalni razvoj

- Razvijanje **sposobnosti prepoznavanja i izražavanja emocija** kroz boje.
- Poticanje **suradnje, timskog rada i poštovanja različitih** izraza i doživljaja.
- Osnaživanje **samopouzdanja** kroz izlaganje vlastitih ideja i sudjelovanje u grupnim aktivnostima.

Razvoj govora i izražavanja

- **Obogaćivanje rječnika** imenima boja i opisnim riječima.
- Poticanje **usmenog izražavanja** kroz razgovor, recitaciju, stvaranje stihova.
- Razvijanje **slušanja i razumijevanja** kroz praćenje teksta pjesme i pitanja nakon nje.
- Vježbanje **pravilnog izgovora, ritma i intonacije**.

Tjelesni razvoj i razvoj motorike

- **Gruba motorika:** pokreti tijela kroz dramatizaciju pjesme, ples uz glazbu i ritam.
- **Fina motorika:** korištenje prstiju i šaka u likovnim aktivnostima (crtanje, slikanje, izrezivanje rekvizita).
- **Koordinacija pokreta** uz ritam i glazbu – pljeskanje, udaranje instrumenata, pokreti prema ritmu pjesme.

Izražavanje i stvaranje

- Razvijanje **mašte i kreativnosti** kroz osmišljavanje vlastitih stihova i likovnih prikaza.
- **Slobodno izražavanje osobnih doživljaja** boja kroz različite medije (riječ, pokret, slika, glazba).
- Uživanje u umjetnički tekst i **kreativno odgovaranje** na njega.
- Razvijanje **osjećaja estetske osjetljivosti** kroz povezivanje boje, glazbe i riječi.

2.5. POTRAŽI SVOJU BOJU

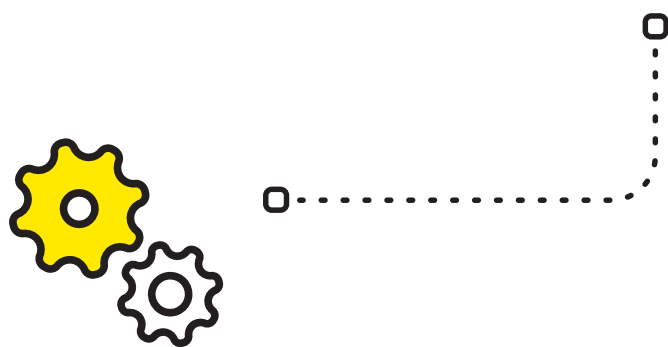
Potreban materijal: kartice s bojama, prostor sobe dnevnog boravka ili dvorišta

Opis aktivnosti:

Djeca izvlače kartice s bojama. U prostoru (sobi dnevnog boravka ili dvorištu) trebaju pronaći predmet boje koju su izvukli.

Upute za odgojitelje:

Prije igre dogovorite s djecom pravila (što sve mogu tražiti). Potaknite ih da promatraju prostor i surađuju pri pronalasku boja. Mogu tražiti predmete i u parovima. Aktivnost se može predložiti i roditeljima da provedu s djecom u obiteljskom okruženju.

Dobrobiti za dijete:

Spoznajni razvoj

- Razvijanje sposobnosti **prepoznavanja, razlikovanja i imenovanja boja**.
- Vježbanje **opažanja, koncentracije i pažnje** kroz ciljano promatranje okoline.
- Jačanje **logičkog mišljenja** kroz povezivanje boje kartice s odgovarajućim predmetom.
- Razvijanje **prostorne orijentacije** i sposobnosti kategorizacije (grupiranje predmeta po boji).

Socio-emocionalni razvoj

- Poticanje **suradnje i timskog rada** kad se igra provodi u parovima ili manjim skupinama.
- Razvijanje **empatije i međusobne pomoći** tijekom zajedničkog traganja.
- Povećanje **samopouzdanja i osjećaja postignuća** kad dijete uspješno pronađe predmet.
- Razvijanje **tolerancije i strpljenja** pri čekanju na red ili dogovaranju s vršnjacima.

Razvoj govora i komunikacije

- Obogaćivanje **rječnika kroz imenovanje boja i predmeta**.
- Poticanje **verbalne komunikacije** kroz dogovor, opisivanje, uspoređivanje i komentiranje predmeta.
- Razvijanje **jezične fleksibilnosti** kroz upotrebu pridjeva i opisa (npr. „tamnoplava“, „svijetlozelena“).
- Jačanje **slušanja i razumijevanja** uputa.

Tjelesni razvoj i razvoj motorike

- Razvijanje **grube motorike** kroz kretanje prostorom: hodanje, saginjanje, traženje, pokazivanje.
- Vježbanje **koordinacije pokreta i ravnoteže** kroz orijentaciju u prostoru.
- Razvoj **fine motorike** kroz rukovanje karticama i predmetima.
- Povećanje **tjelesne aktivnosti** i osvještavanje prostora oko sebe.

Izražavanje i stvaranje

- Poticaj na **izražavanje individualnih doživljaja boje** i predmeta.
- Poticanje **kreativnog razmišljanja** – djeca mogu osmisлити svoju „boju dana“ ili izmišljene predmete u toj boji.

2.6. DODATNE IGRE S KARTICAMA

Pričaj priču

Dijete izvlači karticu i smišlja **kratku priču** vezanu uz boju (npr. "Zeleno stablo je sakrilo jednu vjevericu...").

Pogodi boju kartice

Jedno dijete opisuje bez imenovanja boje ("Ovo je nešto što raste i ima listove..."), a ostali pogađaju koja je kartica izvučena.

Utrka boja

Odgojitelj položi više kartica po prostoru. Na znak, djeca trče i dodiruju karticu koju odgojitelj imenuje ("Dodirni zelenu!") ili odgojitelj otežava zadatak imenovanjem predmeta ("Dodirni stablo!")

Imenovanje životinja

- Djeca izvlače karticu i **imenuju** životinju u toj boji (zelena poput guštera).
- Nakon imenovanja, dijete **imitira pokret** životinje (skače kao žaba, puže kao zmija, leti kao ptica...).
- Ostali pogađaju o kojoj se životinji radi ako pokret nije odmah otkriven.
- Djeca na temelju boje životinje trebaju reći **stanište**: šuma, more, savana, kuća, rijeka.
- Djeca kombiniraju **boju kartice** i **životinju** da izmisle novu vrstu (npr. "plavi lav koji živi na ledu i hrani se ribama").
- Djeca imitiraju **glasanje** životinje koju povezuju s bojom, ostali pogađaju koja je životinja.

Upute za odgojitelje:

Nove igre možete sami osmisliti i provesti s djecom, ovisno o njihovoj dobi i interesu. Igre se mogu predložiti i roditeljima da provedu s djecom u obiteljskom okruženju.

Dobrobiti za dijete:

Spoznajni razvoj

- Razvijanje **kognitivne fleksibilnosti i kreativnog mišljenja** kroz smišljanje priča, pogađanja i izmišljanje novih vrsta životinja.
- Unaprjeđenje **kategorizacije i klasifikacije** (boje, životinje, staništa).
- Jačanje sposobnosti **povezivanja informacija** (boja – predmet – značenje – emocija).
- Razvoj **logičkog mišljenja i zaključivanja** tijekom pogađanja i opisa (asocijacije).
- Poticanje **memorije** kroz prepoznavanje i pamćenje boja, predmeta i životinja.

Socio-emocionalni razvoj

- Razvijanje **samopouzdanja i inicijative** u osmišljavanju i predstavljanju ideja pred drugima.
- Jačanje **empatije i međusobnog uvažavanja** kroz timsku suradnju i slušanje drugih.
- Vježbanje **kontrole impulsa** kroz čekanje na red, slušanje uputa i dogovaranje.
- Poticanje osjećaja **pripadnosti i pozitivne socijalne interakcije** u zajedničkoj igri.
- Razvoj **emocionalne pismenosti** kroz prepoznavanje osjećaja povezanih s bojama i uloga.

Razvoj govora i komunikacije

- Poticanje **govornog izražavanja i naracije** kroz pričanje i opisivanje.
- Obogaćivanje **rječnika** (boje, životinje, staništa, glagoli pokreta i pridjevi).
- Vježbanje **slušanja s razumijevanjem i verbalne interakcije** u grupi.
- Razvijanje **neverbalne komunikacije** i usklađivanje govora s gestama i mimikom.
- Povećanje **jezične kreativnosti** kroz izmišljene priče i nove kombinacije pojmova.

Tjelesni razvoj i razvoj motorike

- Razvijanje **grube motorike** kroz kretanje u prostoru (utrke, dodirivanje kartica, imitacije pokreta).
- Unaprjeđenje **fine motorike** pri rukovanju karticama.
- Vježbanje **koordinacije pokreta i ravnoteže** tijekom pokretnih igara.
- Povećanje **tjelesne aktivnosti** i osvještavanje tijela kroz imitacije životinja.
- Povezivanje **pokreta s kognitivnim sadržajem**, što potiče holistički razvoj.

Izražavanje i stvaranje

- Poticanje **kreativnosti** kroz osmišljavanje priča, izmišljenih životinja i imitacija.
- Razvijanje **simboličke igre** i sposobnosti izražavanja kroz pokret, glas, igru uloga.
- Izražavanje **individualnog doživljaja boja** i životinja kroz vlastiti narativni stil.
- Otvoreno **izražavanje emocija i ideja** kroz glumu, oponašanje i improvizaciju.
- Povezivanje **umjetničkog i simboličkog izraza** s iskustvom iz okoline.

3. PRAĆENJE I EVALUACIJA

- Promatrajte djecu tijekom aktivnosti: kako surađuju, izražavaju emocije, prepoznaju boje.
- Bilježite izjave djece koje odražavaju razumijevanje teme (npr. „Svi smo važni jer imamo svoju boju!“).
- Nakon aktivnosti, pozovite djecu da izraze što im je bilo najzanimljivije ili kako su se osjećala.
- Po završetku aktivnosti možete organizirati kratki timski sastanak s kolegicama radi razmjene zapažanja i planiranja nastavka.
- Aktivnosti razvijaju toleranciju i uvažavanja među djecom.
- Aktivnosti osnažuju pozitivnu sliku o sebi i drugima.
- Aktivnosti potiču izražavanje kroz različite medije (likovni, glazbeni, tjelesni).
- Aktivnosti razvijaju osjećaj pripadnosti skupini i dječjem vrtiću.

NAPOMENA: Vrijeme trajanja aktivnosti je okvirno i može se prilagoditi uzrastu i interesima djece. Za mlađu djecu (3-4 godine) preporučuje se kraće trajanje i češće izmjene aktivnosti, dok se sa starijom djecom (5-6 godina) pojedine aktivnosti mogu produljiti i proširiti dodatnim elementima.

Prilagodba za djecu s teškoćama u razvoju:

- Aktivnosti prilagoditi individualnim potrebama djece – koristite **vizualne rasporede, simbole, fotografije i taktilne materijale** kako biste djetetu olakšali razumijevanje slijeda i sadržaja.
- Komunicirajte **jednostavnim jezikom** i uz jasne, kratke upute – koristite rutinske obrasce rečenica, npr. „Sada ćemo gledati priču. Nakon toga crtamo.“
- Organizirajte **vršnjačku podršku** – dijete može biti u paru s vršnjakom koji mu može pomoći pri objašnjavanju zadataka ili uključivanju u igru.
- Potičite **neverbalno izražavanje** – djeca mogu pokazivati emocije ili izbor boje gestom, slikom ili bojom papira.
- Omogućite **individualizirani pristup**: ako je potrebno, provedite aktivnost s djetetom u manjoj grupi ili jedan-na-jedan, uz podršku asistenta ili dodatnog edukatora.
- Prilagodite **trajanje** aktivnosti prema mogućnostima koncentracije djeteta i osigurajte češće pauze ako je potrebno.
- Osigurajte **tihe kutke** za povlačenje ako dijete pokazuje znakove preopterećenosti.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Ovaj priručnik razvijen je s punim uvažavanjem svakodnevne odgojno-obrazovne prakse i potreba djeteta u dječjem vrtiću. Njegov sadržaj osmišljen je tako da daje teorijski uvod u potrebu poticanja različitosti u dječjem vrtiću kao dijela vrijednosti koje se trebaju podržavati u kurikulumu. Aktivnosti su predložene sa svrhom unapređivanja rada u neposrednom odgojno-obrazovnom kontekstu.

ELEMENT	OBJAŠNJENJE
RAZVOJNA PRIMJERENOST	Sve aktivnosti su prilagođene djeci u dobi 3–6 godina, uključujući trajanje, materijale i ritam.
FLEKSIBILNOST	Set se može koristiti kao pojedinačni dan, tjedni projekt ili tematski blok.
UPUTE ZA ODGOJITELJE	Jasne, konkretne i izvedive, uz podršku individualnim razvojnim osobitostima djece i individualnom pristupu.
DOBROBITI ZA DIJETE	Aktivnosti su povezane s razvojnim područjima: spoznajni razvoj, socio-emocionalni razvoj, razvoj govora, izražavanje i stvaranje i motorički razvoj.
INTEGRACIJA KURIKULUMA	Usklađeno s RPOO, HAVC smjernicama, EU preporukama (ECEC, Barcelona ciljevi).
UKLJUČENOST I INKLUZIJA	Uključene metode i smjernice za prilagodbu djeci s teškoćama u razvoju.
SURADNJA S RODITELJIMA	Prijedlozi za uključivanje roditelja kroz zajedničke aktivnosti i kućne zadatke.
PLANIRANJE	Uključen je plan aktivnosti s opisom aktivnosti, aktivnosti se fleksibilno mogu prilagoditi potrebama djece i njihovim razvojnim osobitostima.

Dodatno možete uključiti:

- **Vizualni prikaz** (infografika, QR kod povezan s video pričom)
- **Pitanja za poticanje divergentnog mišljenja** (npr. „Što misliš da bi se dogodilo da jedna boja ostane sama?“)
- **Prostor za bilješke odgojitelja** na kraju dokumenta – za refleksiju, opažanja i prijedloge za sljedeći put

Jednostavnost i primjenjivost u svakodnevnom radu:

Ono što ovaj sklop aktivnosti čini posebno korisnim za praksu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja jest njegova jednostavnost i prilagodljivost. Sve aktivnosti zahtijevaju osnovna sredstva koja su već prisutna u većini dječjih vrtića, ne traže dodatne pripreme ili vanjske suradnike, te se lako uklapaju u dnevni ritam skupine. Aktivnosti se mogu prilagoditi ovisno o interesu djece i planu rada skupine. Jasne upute, fleksibilno trajanje i konkretne poveznice s razvojnim potrebama djeteta čine ovaj materijal lako razumljivim i odmah primjenjivim u svakodnevnom radu svakog odgojitelja.

Priručnik se dodatno usklađuje s europskim i nacionalnim smjernicama za kvalitetu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja:

- Prema **Preporuci Vijeća Europske unije o visokokvalitetnim sustavima ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (ECEC)**, ovaj materijal doprinosi ključnim komponentama kvalitete: razvoju kurikuluma usmjerenog na dijete, profesionalnom razvoju odgojitelja kroz strukturirane metode rada te uključivanju praćenja i refleksije aktivnosti.
- Set je također u skladu s **Barcelona ciljevima do 2030. godine**, koji preporučuju povećanu uključenost djece u predškolske obrazovne programe i poticanje jednakih obrazovnih šansi od najranije dobi.
- Na nacionalnoj razini, dokument je čvrsto usklađen s **Nacionalnim kurikulumom za RPOO**, kao i sa **Smjernicama za filmsku pismenost HAVC-a**, posebno kroz korištenje audiovizualnog sadržaja za razvoj vizualne pismenosti, izražavanja i medijskog razmišljanja.
- Integracija vizualnih medija, emocionalnih i simboličkih sadržaja te poticanje timskog učenja i stvaranja, čini ovaj materijal primjenjivim i u kontekstu inkluzivnog odgojno-obrazovnog rada.

Ovaj priručnik izrađen je kao dio projekta Učenje i odrastanje u toleranciji, čiji je nositelj Centar za promicanje tolerancije i očuvanje sjećanja na holokaust. Video priču "DUGA – priča o jednakoj različitosti" izveli su profesionalni glumci i suradnici Centra s ciljem poticanja prihvaćanja različitosti među djecom rane i predškolske dobi. Projekt je financiran sredstvima Grada Zagreba i Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Predložene aktivnosti potiču djecu na razvijanje tolerancije, prepoznavanje i poštovanje razlika te suradnju kroz simboličku priču i igru. Set je u skladu s Nacionalnim kurikulumom za RPOO i može se fleksibilno koristiti u svakodnevnom radu s djecom u dječjem vrtiću.

POPIS LITERATURE

- Analiza stanja i strateške smjernice razvoja filmske edukacije i poticanja filmske pismenosti za razdoblje 2023.-2026.* (2023) Hrvatski audiovizualni centar – HAVC. <https://filmskapismenost.hr>
- Banks, J. A. i McGee Banks, C. A. (2012). *Multicultural education: Issues and perspectives* (8th Edition). Wiley Global Education.
- Banks, J. A. (2015). *Cultural Diversity and Education: Foundations, Curriculum, and Teaching*. New York: Routledge.
- Booth, T. i Ainscow, M. (2011). *Index for inclusion: Developing Learning and Participation in Schools*. Bristol: Centre for Studies on Inclusive Education.
- Dahlberg, G., Moss, P. i Pence, A. (2013). *Beyond quality in early childhood education and care: Languages of evaluation* (3rd Edition). London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203371114>
- Derman-Sparks, L. i Edwards, J. O. (2010). *Anti-bias education for young children and ourselves*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children. <https://www.antibiasleadersece.com/wp-content/uploads/2015/01/what-is-ABE-derman-sparks.pdf>
- Edwards, C. P., Gandini, L. i Forman, G. (2011). *The hundred languages of children: The Reggio Emilia experience in transformation* (3rd Edition). ABC-CLIO.
- Fatović, M. (2016). Profesija i profesionalni razvoj odgojitelja. *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 65 (4), 623-639.
- Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change*. New York: Teachers College Press.
- MacNaughton, G. (2006). Constructing gender in early-years education. U: C. Skelton, B. Francis i L. Smulyan (Ur.), *The SAGE Handbook of Gender and Education* (str. 127-138), SAGE.
- Malaguzzi, L. (1994). Your image of the child: Where teaching begins. *Exchange*, 96, 52-56. https://www.sightlinesinitiative.com/images/Library/reggio/Your_Image_of_the_Child-Where_Teaching_Begins.pdf
- Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću – Novi pristupi u shvaćanju, istraživanju i organiziranju odgojno-obrazovnog procesa u dječjim vrtićima*. Zagreb: SM Naklada d.o.o.
- Mitchell, L. (2009). *Early childhood education services in Aotearoa/New Zealand: An overview of policy and practice*. U: R. S. New i M. Cochran (Ur.), *Early childhood education: An international encyclopedia 2* (str. 627-631), Praeger.
- Moss, P. (2007). Bringing politics into the nursery: Early childhood education as a democratic practice. *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(1), 5-20.
- Moss, P. (2011). Making democracy a fundamental value: meaning what exactly? U: L. Miller i D. Hevey (Ur.), *Policy issues in early childhood education* (str. 159-177), SAGE. <https://doi.org/10.4135/9781473957787.n7>
- Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015). *Narodne novine* 5/15.
- OECD. (2012). *Starting Strong III: A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care*. OECD Publishing.
- OECD. (2021). *Starting Strong VI: Supporting Meaningful Interactions in Early Childhood Education and Care*. OECD Publishing.
- UNICEF. (2007). *Child-Friendly Schools Manual*. United Nations Children's Fund.
- Urban, M. (2009). *Early childhood education in Europe: Achievements, challenges and possibilities*. Dublin: Education International. http://download.eiie.org/Docs/WebDepot/2009_EarlyChildhoodEducationInEurope_en.pdf
- Urban, M., Vandenbroeck, M., Van Laere, K., Lazzari, A., i Peeters, J. (2012). *Towards competent systems in early childhood education and care: Implications for policy and practice*. European Commission, 47(4), 508-526.

MIŠLJENJE RECENZENATA

Priručnik predstavlja značajan doprinos teoriji i praksi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Projekt je financijski podržao Grad Zagreb te je i na taj način dao doprinos njegovanju kulture različitosti. Vjerujem da će knjiga doći do velikog broja zainteresiranih odgajatelja i studenata ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Dr. sc. Branimir Mendeš, doc.

Filozofski fakultet u Splitu

Priručnik se temelji na relevantnoj znanstvenoj i stručnoj literaturi. Aktivnosti vezane uz boje u dječjem vrtiću doprinose razvoju vizualne percepcije i ranih kognitivnih vještina, pružajući djeci osnovu za daljnje usvajanje pojmova iz svijeta oko sebe. Kroz igre i kreativne zadatke usmjerene na prepoznavanje i razlikovanje boja, djeca razvijaju sposobnost koncentracije, klasifikacije i uspoređivanja, što su temeljne funkcije za kasniji školski uspjeh. Učenje o bojama u ranoj dobi pozitivno utječe na djetetovu emocionalnu ekspresiju, jer boje mogu služiti kao sredstvo neverbalnog izražavanja osjećaja i stanja. Pedagoški osmišljene aktivnosti na temu boja potiču senzomotorički razvoj, jer uključuju upotrebu različitih materijala i tehnika koji stimuliraju dječja osjetila. Interaktivne aktivnosti usmjerene na istraživanje boja podupiru socijalni razvoj, jer potiču suradnju, komunikaciju i zajedničko rješavanje zadataka među vršnjacima.

Priručnik može biti vrijedno metodičko sredstvo odgojiteljima djece rane i predškolske dobi te im pomoći u svakodnevnom radu. Aktivnosti u priručniku usklađene su s nacionalnim i europskim smjernicama za rad s djecom rane i predškolske dobi. Priručnik je temeljito metodički osmišljen, teorijski utemeljen i usklađen s praksom, stoga je vrijedan stručni i znanstveni doprinos u području ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Također, doprinosi i području stručnog usavršavanja odgojitelja i refleksivnoj praksi. Predviđene aktivnosti mogu biti izvrstan poticaj djeci za istraživanje novih smjerova utemeljenih na vlastitim interesima.

Dr.sc. Maja Brust Nemet, izv. prof.

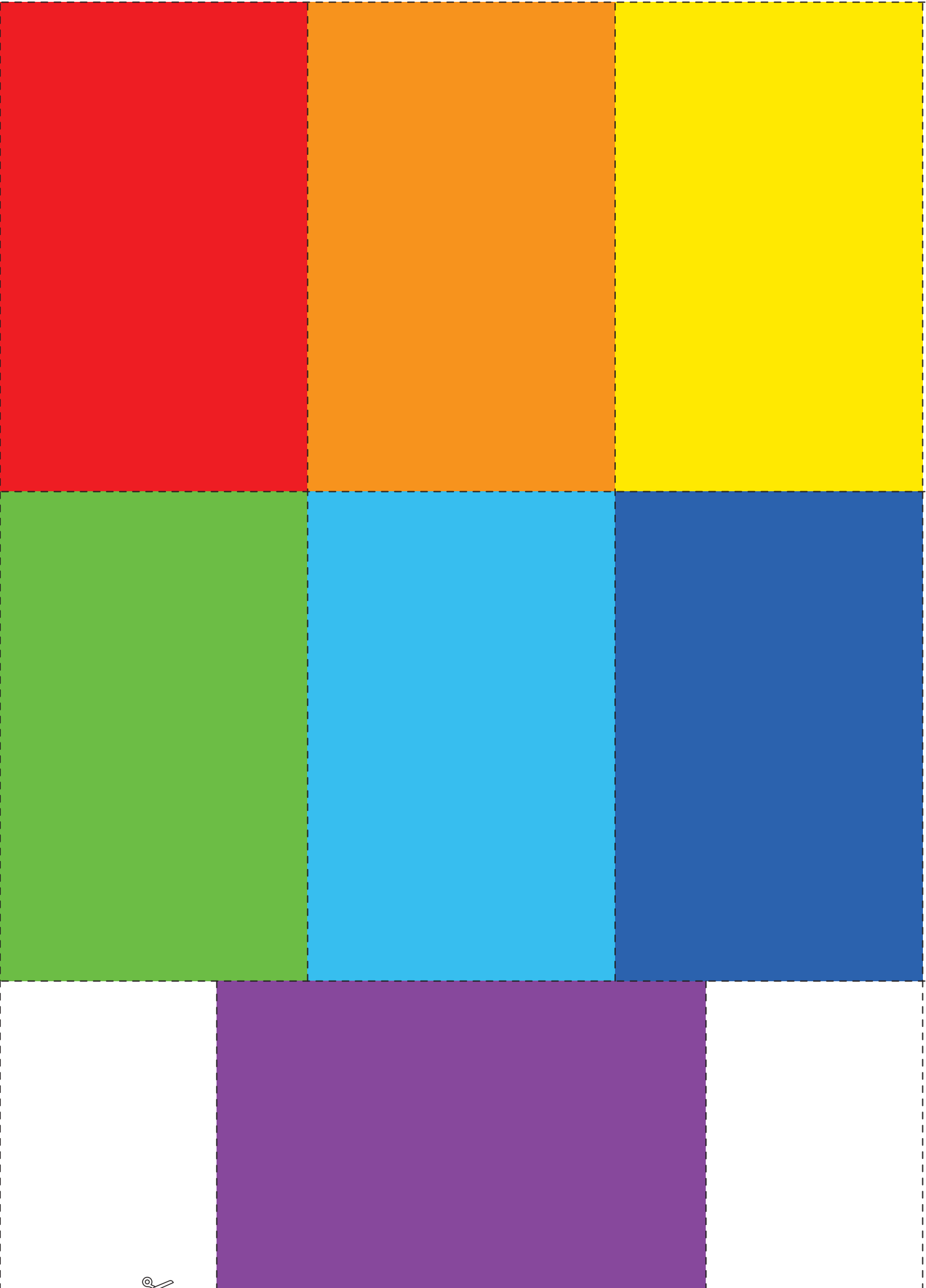
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Osijek

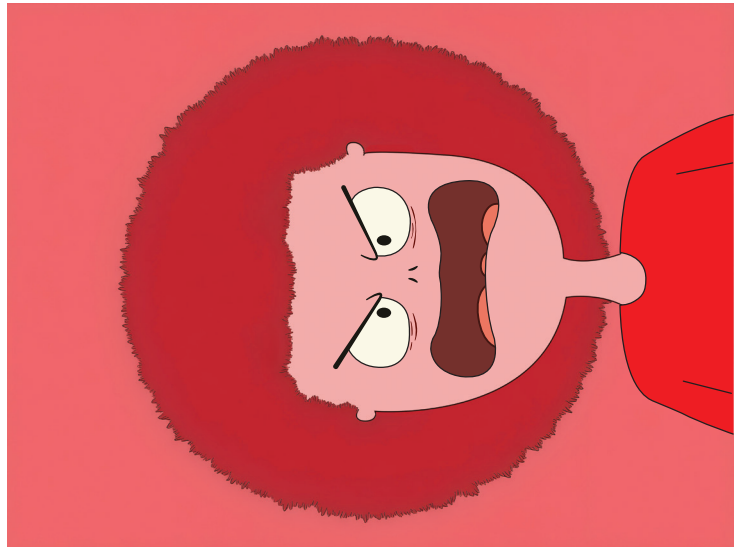
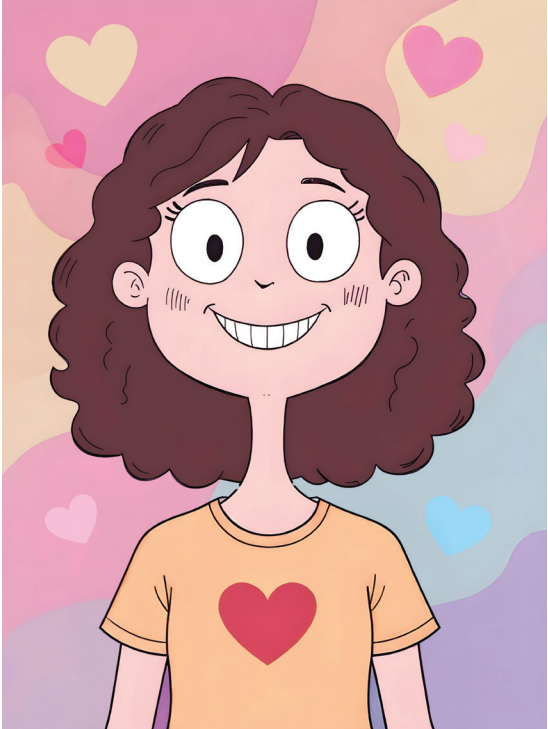
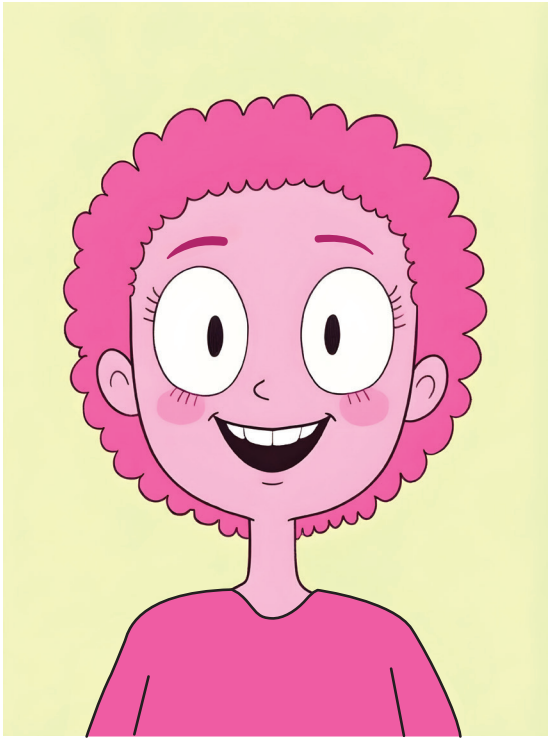

KONTAKT

CENTAR ZA PROMICANJE TOLERANCIJE I OČUVANJE SJEĆANJA NA HOLOKAUST

Vojnovićeva 15, HR-10 000 Zagreb,
Tel.: +385 1 510 12 12
E-mail: info@centartolerancije.hr
OIB 27946605963

Financijski podržao:

GRAD
ZAGREB

www.centartolerancije.hr
info@centartolerancije.hr

